

ผลของโปรแกรมการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ ต่อพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กในสถานสงเคราะห์เด็กชาย

ภราดร ยิ่งยวด* อาภาพร เผ่าวัฒนา** นฤมล เอี่ยมณีกุล**

บทคัดย่อ

เด็กและเยาวชนไทยมีแนวโน้มใช้ความรุนแรงเพิ่มขึ้นและมีอายุเฉลี่ยในการใช้ความรุนแรงน้อยลง พฤติกรรมก้าวร้าวที่เกิดขึ้น ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากความฉลาดทางอารมณ์ที่ลดลง การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ต่อพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กในสถานสงเคราะห์เด็กชาย กลุ่มตัวอย่าง คือ เด็กชายอายุ 9-11 ปี อาศัยอยู่ในสถานสงเคราะห์ในเขตกรุงเทพฯและปริมณฑล จำนวน 60 คน โปรแกรมการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ประยุกต์ใช้แนวคิดของกรมสุขภาพจิต ระยะเวลาในการศึกษา 10 สัปดาห์ เก็บรวบรวมข้อมูล โดยวิธีการตอบแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ โดยพี่เลี้ยงและตอบแบบประเมินพฤติกรรมก้าวร้าวด้วยตนเองในระยะเวลาก่อน-หลังการทดลองและระยะติดตามผล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน Chi-square, t-test, Repeated Measure ANOVA

ผลการวิจัยพบว่า เมื่อสิ้นสุดการทดลอง กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์เพิ่มขึ้นและมีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมก้าวร้าวลดลงเมื่อเปรียบเทียบกับก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = .000$) แต่เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุม พบว่าจะคะแนนความฉลาดทางอารมณ์และพฤติกรรมก้าวร้าวไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = .708$)

คำสำคัญ: โปรแกรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ พฤติกรรมก้าวร้าว สถานสงเคราะห์ เด็กชาย

* นักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต (การพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน) คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล,
Email: paradorn@bcnnon.ac.th

** ภาควิชาการพยาบาลสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล

The effects of emotional intelligence development program on aggressive behavior among boys in home for boys

Paradorn Yingyoud* Arpaporn Powwattana** Naruemon Auemaneekul**

Abstract

Thai children and youth have on increased tendency to be aggressive. A part of aggressive behavior is the result of reduced emotional intelligence. This is a quasi-experimental research to study the effect of emotional intelligence development program on aggressive behavior among boys in home for boys. The samples (n=60) were aged 9-11 year, residing in home for boys in Metro Bangkok and the vicinity area. The emotional intelligence development program was applied from concept of Emotional Intelligence of the Mental Health Department, the Ministry of Public Health for 10 weeks. We assessed emotional intelligence by the mentor and aggressive by themselves behavior before, after and follow up by mentor and themselves. The statistics included percentage, mean, and standard deviation. In addition to using chi-square and repeated measure ANOVA.

The results showed that the emotional intelligence score and aggressive behavior score were significantly different among before, after and follow up in the experimental group with a level of significance ($p = .000$). However, there was no significant difference between groups across time ($p = .708$).

Keywords: the emotional intelligence development program, aggressive behavior, home for boys, boys

* Master's degree in community nurse practitioner, Faculty of Public Health, Mahidol University,

Email: paradorn@bcnnon.ac.th

** The Department of Public Health Nursing, Mahidol University

บทนำ

จากฐานข้อมูลสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล มีเด็กที่ถูกส่งเข้ามาใช้ชีวิตในสถานสงเคราะห์เด็กของรัฐทั่วประเทศจำนวน 2,000-3,000 คนต่อปีและมีแนวโน้มว่าจะเพิ่มขึ้นทุกปี¹ โดยเด็กในสถานสงเคราะห์จะถูกเลี้ยงแบบรวม จึงไม่สามารถตอบสนองความต้องการของเด็กแต่ละบุคคล โดยพบว่าเด็กในสถานสงเคราะห์มีปัญหาพฤติกรรมและอารมณ์มากกว่าร้อยละ 75 เช่น พฤติกรรมก้าวร้าว เกรง ปัญหาสัมพันธภาพกับเพื่อน²

จากรายงานของสถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ พบว่าเด็กและเยาวชนไทยมีแนวโน้มใช้ความรุนแรงเพิ่มขึ้นกว่าร้อยละ 10 และมีอายุเฉลี่ยน้อยลงอยู่ที่อายุ 12-18 ปี³ โดยมีอัตราเด็กที่ถูกส่งเข้าสถานพินิจฯ เพิ่มขึ้น 4 เท่าตัวและมีจำนวนคดีของเด็กและเยาวชนตั้งแต่ปี 2555-2557 และพบว่าจำนวนคดีจาก 34,276 คดี เพิ่มขึ้นเป็น 36,537 คดี โดยส่วนใหญ่เป็นเด็กผู้ชาย ซึ่งพฤติกรรมก้าวร้าวที่เพิ่มขึ้นของเด็กผู้ชายส่วนหนึ่งมีสาเหตุจากการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคมร่วมกับปัจจัยเกี่ยวกับความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองที่ลดลง การควบคุมความโกรธและพฤติกรรมจัดการกับปัญหาไม่เหมาะสม และพบว่ามีความสอดคล้องกับองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ โดยพฤติกรรมก้าวร้าวที่เกิดขึ้นเป็นผลมาจากเด็กมีความฉลาดทางอารมณ์ที่ลดลง⁴ ความฉลาดทางอารมณ์เป็นความสามารถของบุคคลในการรับรู้และเข้าใจอารมณ์ของตนเองและผู้อื่น อีกทั้งสามารถปรับอารมณ์และแสดงออกได้อย่างเหมาะสม กรมสุขภาพจิตได้แบ่งองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ออกเป็น 3 ด้าน คือ 1) ดี หมายถึง ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ตนเองและความต้องการของตนเอง รู้จักเห็นใจผู้อื่นและมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม 2) เก่ง หมายถึง ความสามารถในการรู้จักตนเอง มีแรงจูงใจ สามารถ

ตัดสินใจแก้ปัญหาและแสดงออกได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น 3) สุข หมายถึง ความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นสุข⁷

ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาผลของการประยุกต์ใช้แนวคิดของกรมสุขภาพจิตในการจัดกิจกรรม เพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์และป้องกันพฤติกรรมก้าวร้าวในสถานสงเคราะห์เด็กชายอายุ 9-11 ปี เพื่อเป็นการลดปัญหาสุขภาพจิตและพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ที่จะเกิดขึ้นในเด็ก

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ในการป้องกันพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กในสถานสงเคราะห์เด็กชายอายุ 9-11 ปี เขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล

วัตถุประสงค์เฉพาะ

1. เพื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์และพฤติกรรมก้าวร้าว ภายในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนการเข้าร่วมโปรแกรม หลังการเข้าร่วมโปรแกรม และระยะติดตามผล
 2. เพื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์และพฤติกรรมก้าวร้าว ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังการเข้าร่วมโปรแกรม และระยะติดตามผล
- วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi experimental research) แบบ 2 กลุ่ม ทดสอบก่อนและหลัง ให้การทดลอง (Two group pre-post test design) ซึ่งโปรแกรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นได้ประยุกต์ใช้แนวคิดความฉลาดทางอารมณ์ของกรมสุขภาพจิต⁷

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ศึกษา คือ เด็กชายวัยเด็กตอนกลาง อายุ 9-11 ปี ที่อาศัยอยู่ที่สถานสงเคราะห์เด็กชายในเขตกรุงเทพและปริมณฑล

กลุ่มตัวอย่าง คือ เด็กชายวัยเด็กตอนกลางอายุ 9-11 ปี ที่อาศัยอยู่ในสถานสงเคราะห์ที่ได้รับอนุญาตจากผู้ปกครองของสถานสงเคราะห์ โดยเลือกสถานสงเคราะห์เด็กของรัฐบาลที่มีหน้าที่ให้การสงเคราะห์เด็กชายอายุระหว่าง 6-18 ปี ในเขตกรุงเทพและปริมณฑล โดยมีรูปแบบการเลี้ยงดูและการจัดสวัสดิการภายในสถานสงเคราะห์ที่มีความคล้ายคลึงกัน เลือกเป็นกลุ่มทดลอง 1 แห่ง และกลุ่มควบคุม 1 แห่ง และคัดเลือกเด็กชายอายุ 9-11 ปี ตามคุณสมบัติที่กำหนดจากแต่ละสถานสงเคราะห์ เพื่อเป็นกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มละ 30 คน รวม 60 คน

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง คือ

โปรแกรมการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ในการป้องกันพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กในสถานสงเคราะห์เด็กชายอายุ 9-11 ปี ประยุกต์ใช้แนวคิดความฉลาดทางอารมณ์ของกรมสุขภาพจิต ดี เก่ง สุข ซึ่งจัดกิจกรรมจำนวน 5 ครั้ง รวมระยะเวลา 5 สัปดาห์ โดยจัดกิจกรรม 1 ครั้ง/สัปดาห์ ใช้เวลาครั้งละ 60 นาที ประกอบด้วยกิจกรรมนันทนาการ วิเคราะห์สถานการณ์และกรณีศึกษา ให้ความรู้และฝึกทักษะการควบคุมอารมณ์ การแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และการเห็นคุณค่าในตนเอง และการร่วมกันสรุปกิจกรรมหลังการทำกิจกรรมทุกครั้ง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

2.1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วย อายุ โรคประจำตัว ระดับการศึกษา เกรดเฉลี่ย ประวัติการอาศัยอยู่กับครอบครัวก่อนมาอาศัยอยู่ในสถานสงเคราะห์ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในสถานสงเคราะห์

2.2 แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์เด็กอายุ 6-11 ปี ประกอบด้วยการประเมินคุณลักษณะ 3 ด้าน คือ 1) ด้านดี 2) ด้านเก่ง และ 3) ด้านสุข ลักษณะการวัดเป็นแบบมาตราประมาณค่า จำนวน 60 ข้อ ซึ่งพัฒนาโดย

กรมสุขภาพจิต⁷ มีค่าความเชื่อมั่น (ครอนบาค แอลฟา) เท่ากับ .95

2.3 แบบประเมินพฤติกรรมก้าวร้าวที่ดัดแปลงมาจาก Buss and Perry⁸ ประกอบด้วย ความก้าวร้าวทางกาย ความก้าวร้าวทางวาจา ความโกรธ และความเป็นปรีภัย ลักษณะการวัดเป็นแบบมาตราประมาณค่า จำนวน 27 ข้อ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านคือ ผู้เชี่ยวชาญด้านโปรแกรม จำนวน 1 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านพัฒนาการเด็กและวัยรุ่น จำนวน 3 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านพฤติกรรมเด็กจำนวน 1 ท่านตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาได้เท่ากับ .75 และนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับเด็กชายในสถานสงเคราะห์ อายุระหว่าง 9-11 ปี ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน มีค่าความเชื่อมั่น (ครอนบาค แอลฟา) เท่ากับ .76

ข้อพิจารณาด้านจริยธรรม

ได้รับการพิจารณาและอนุมัติจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ตามเอกสารรับรอง เลขที่ MUPH 2017-031 เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2560 ซึ่งผู้เข้าร่วมวิจัยทุกคนได้ลงนามในเอกสารยินยอมการเข้าร่วมการวิจัยก่อนเริ่มเก็บข้อมูล

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ติดต่อสถานสงเคราะห์ที่คัดเลือก ซึ่งแจ้งรายละเอียดกิจกรรมแก่ผู้ปกครองสถานสงเคราะห์ เพื่อให้ผู้ปกครองลงนามในหนังสือยินยอมให้เข้าร่วมวิจัย และแจ้งรายละเอียดกิจกรรมต่างๆ ให้เด็กทุกคนรับรู้อัตโนมัติของการเป็นผู้เข้าร่วมวิจัย เพื่อให้เด็กลงนามในหนังสือยินยอมการเข้าร่วมวิจัย และนัดหมายวันเวลาเพื่อการจัดกิจกรรม โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง คือ 1) สามารถอ่านออกเขียนได้ 2) ไม่มีปัญหาด้านสติปัญญา

บกร่อง 3) คะแนนความฉลาดทางอารมณ์ด้านใดด้านหนึ่งอยู่ที่ 40-49 คะแนน (T-score)

2. กลุ่มทดลองเก็บรวบรวมข้อมูล โดยตอบแบบสอบถามด้านคุณลักษณะทั่วไป ความฉลาดทางอารมณ์และพฤติกรรมก้าวร้าว ก่อนเข้าร่วมโปรแกรมการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ในการป้องกันพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กในสถานสงเคราะห์เด็กชายอายุ 9-11 ปี เขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

3. ดำเนินการทดลองใช้โปรแกรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ในกลุ่มตัวอย่างตามวันและเวลาที่นัดหมาย กิจกรรมที่จัดเป็นกลุ่มทั้งหมดจำนวน 5 ครั้ง โดยจัดกิจกรรม 1 ครั้ง/สัปดาห์ (วันเสาร์ อาทิตย์) ใช้เวลาครั้งละ 60 นาที ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 กิจกรรมผ่อนคลาย เป็นการให้เด็กเกิดความรู้สึกผ่อนคลายและมีความสุขร่วมกับอธิบายถึงจุดมุ่งหมายและแนวทางในการเข้าร่วมกิจกรรม เพื่อให้เกิดความผ่อนคลายและความคุ้นเคย

กิจกรรมที่ 2 รู้เท่าทันอารมณ์และควบคุมตนเอง ในการจัดการกับอารมณ์อันเฉียวต่าง ๆ และปรับตนเองได้ โดยการวิเคราะห์สถานการณ์จากการ์ตูน ผู้วิจัยและเด็ก ๆ ช่วยกันสรุปสิ่งที่ได้จากกิจกรรม และฝึกทักษะการควบคุมตนเองในการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิต

กิจกรรมที่ 3 ทิศวิเคราะห์อย่างเป็นระบบและการจัดการกับปัญหาในรูปแบบที่หลากหลาย โดยการวิเคราะห์สถานการณ์ที่ขัดแย้งหรือปัญหา ผู้วิจัยและเด็ก ๆ ช่วยกันสรุปแนวทางที่ได้จากกิจกรรม และนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิต

กิจกรรมที่ 4 ความรับผิดชอบและการทำงานร่วมกับผู้อื่นและการลดความขัดแย้ง โดยกิจกรรมกลุ่ม

สัมพันธ์ซึ่งกันเป็นกิจกรรมที่ต้องอาศัยความร่วมมือของกลุ่ม จึงจะทำงานได้สำเร็จ ผู้วิจัยและเด็ก ๆ ช่วยกันสรุปแนวทางที่ได้จากกิจกรรม และนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิต

กิจกรรมที่ 5 เห็นคุณค่าในตนเอง เป็นกิจกรรมที่ทำให้เด็กรู้จักสภาพตนเอง มีแรงจูงใจในตนเอง โดยกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ผ่านการจดบันทึกและเล่าประสบการณ์ความสำเร็จของตนเองที่ภาคภูมิใจ ผู้วิจัยและเด็ก ๆ ช่วยกันสรุปสิ่งที่ได้จากกิจกรรม และนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิต

4. เก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการให้อาสาสมัครตอบแบบประเมินพฤติกรรมก้าวร้าวด้วยตนเอง ซึ่งผู้วิจัยจะขอข้อสงสัยของเด็ก และประเมินความฉลาดทางอารมณ์โดยที่เลี้ยง มีความเชี่ยวชาญในการใช้แบบประเมิน โดยประเมินหลังเข้าร่วมโปรแกรมในครั้งที่ 5 และระยะติดตามผลอีก 4 สัปดาห์หลังสิ้นสุดกิจกรรม

การวิเคราะห์ข้อมูล

โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และ Repeated Measure ANOVA

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 คุณลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่าง มีอายุเฉลี่ย 10.10 ปี ไม่มีโรคประจำตัว กลุ่มทดลองส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับพ่อและแม่ก่อนมาอาศัยอยู่ในสถานสงเคราะห์ กลุ่มควบคุมส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับบุคคลอื่น เช่น พ่อหรือแม่ ญาติ บุคคลอื่น กลุ่มที่ตัวอย่าง มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในสถานสงเคราะห์ต่ำสุด 1 ปี และสูงสุด 6 ปี ระดับการศึกษาของส่วนใหญ่อยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย กลุ่มตัวอย่าง มีเกรดเฉลี่ยต่ำสุด 1.32 และสูงสุด 3.93

เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของคุณลักษณะทั่วไประหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่าอายุ โรคประจำตัว ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในสถานสงเคราะห์ และเกรดเฉลี่ยไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > .05$) ยกเว้นด้านบุคคลที่อยู่ด้วยก่อนมาอาศัยอยู่ในสถานสงเคราะห์ที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = .000$)

ส่วนที่ 2 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผล และเปรียบเทียบภายในกลุ่มทดลอง ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผล

ผลการทดสอบพบว่า คะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = .708$) เมื่อเปรียบเทียบภายในกลุ่มในช่วงเวลาที่แตกต่างกันพบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) และคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมที่วัดในช่วงเวลาที่ต่างกันมีความแตกต่างกัน

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) ดังตารางที่ 1 และแผนภูมิที่ 1 กล่าวคือ เมื่อพิจารณาถึงคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ของกลุ่มทดลองพบว่า ก่อนการทดลอง มีคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความฉลาดทางอารมณ์ อยู่ที่ 141.07 ± 7.97 คะแนน แต่หลังจากทดลองแล้ว มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็น 166.50 ± 16.56 และเมื่อทิ้งช่วงเวลาไป 1 เดือน แล้วมาวัดในระยะติดตามผล พบว่า คะแนนเฉลี่ยของความฉลาดทางอารมณ์ลดลงมาและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 154.40 ± 11.91 อย่างไรก็ตาม คะแนนเฉลี่ยในระยะติดตามผลสูงกว่าก่อนการทดลอง สำหรับกลุ่มควบคุมพบว่า ระยะก่อนการทดลองมีคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความฉลาดทางอารมณ์ 153.17 ± 18.40 หลังการทดลองคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็น 154.13 ± 15.97 และในระยะติดตามผลคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็น 158.60 ± 16.01 โดยมีการเพิ่มขึ้นอย่างค่อยเป็นค่อยไป

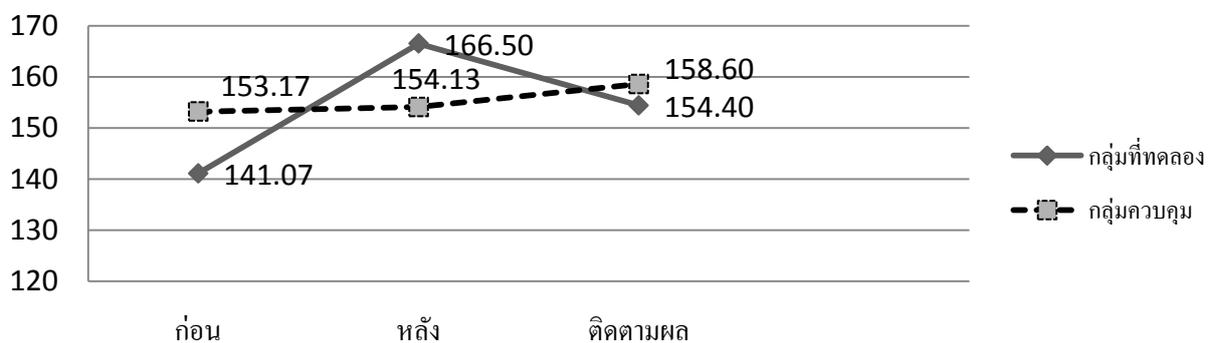
ตารางที่ 1 วิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผล (n = 60)

ความฉลาดทางอารมณ์	SS	df	MS	F	p-value
ระหว่างกลุ่ม					
กลุ่ม	77.36	1	77.36	0.14	.708 ^b
ความคลาดเคลื่อน	15689.98	29	541.03		
ภายในกลุ่ม					
เวลา	5537.08	2	2768.54	25.30	.000 ^a
ความคลาดเคลื่อน	6346.92	58	109.43		

ตารางที่ 1 วิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผล (n = 60) (ต่อ)

ความฉลาดทางอารมณ์	SS	df	MS	F	p-value
ปฏิสัมพันธ์ของกลุ่ม*เวลา					
กลุ่ม*เวลา	4677.41	2	2338.71	32.74	.000 ^a
ความฉลาดเคลื่อน	4143.26	58	71.44		

^aSphericity Assume, ^bGreenhouse-Geisser

แผนภูมิที่ 1 คะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผล

ส่วนที่ 3 เปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมก้าวร้าว ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผล และเปรียบเทียบภายในกลุ่มทดลอง ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผล

ผลการทดสอบพบว่าคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมก้าวร้าว ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = .203$) เมื่อเปรียบเทียบภายในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) และคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมก้าวร้าวของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมที่วัดในช่วงเวลาที่แตกต่างกันมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) ดังตารางที่ 2 และแผนภูมิที่ 2 กล่าวคือ เมื่อพิจารณาถึงคะแนนเฉลี่ย

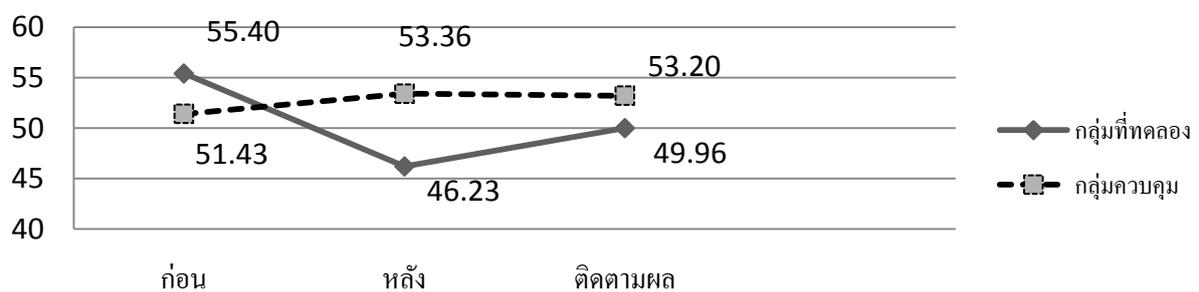
พฤติกรรมก้าวร้าวของกลุ่มทดลอง พบว่า ก่อนการทดลอง มีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมก้าวร้าวและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 55.40 ± 8.59 คะแนน แต่หลังจากเข้าร่วมโปรแกรมแล้ว มีคะแนนเฉลี่ยลดลงและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 46.23 ± 8.43 และเมื่อทิ้งช่วงเวลาไป 1 เดือนแล้วมาวัดในระยะติดตามผล พบว่า คะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมก้าวร้าวเพิ่มขึ้นและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 49.96 ± 7.08 แต่อย่างไรก็ตามคะแนนเฉลี่ยในระยะติดตามผลก็ยังน้อยกว่าก่อนการเข้าร่วมโปรแกรม

สำหรับกลุ่มควบคุม พบว่า ในระยะก่อนการทดลอง มีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมก้าวร้าวและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 51.43 ± 5.62 หลังการทดลอง คะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็น 53.36 ± 5.30 และในระยะติดตามผลคะแนนเฉลี่ยลดลงและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 53.20 ± 7.36

ตารางที่ 2 วิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมก้าวร้าว ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม และระหว่างก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผล (n = 60)

พฤติกรรมก้าวร้าว	SS	df	MS	F	p-value
ระหว่างกลุ่ม					
กลุ่ม	204.80	1	204.80	1.70	.203 ^b
ความคลาดเคลื่อน	3500.20	29	120.70		
ภายในกลุ่ม					
เวลา	392.43	2	196.22	9.22	.000 ^a
ความคลาดเคลื่อน	1234.23	58	21.28		
ปฏิสัมพันธ์ของกลุ่ม*เวลา					
กลุ่ม*เวลา	951.30	2	475.65	26.92	.000 ^a
ความคลาดเคลื่อน	1024.70	58	17.67		

^aSphericity Assume, ^bGreenhouse-Geisser

แผนภูมิที่ 2 คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมก้าวร้าวในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผล

อภิปรายผล

จากการศึกษา พบว่า การจัดกิจกรรมการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์องค์ประกอบด้านดี เป็นการให้เด็กรู้จักอารมณ์และการควบคุมอารมณ์ ฝึกทักษะการควบคุมอารมณ์ ผ่านกิจกรรมนันทนาการ การวิเคราะห์สถานการณ์ และการอภิปรายกลุ่ม ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวส่งผลให้กลุ่มทดลองเกิดการเปลี่ยนแปลงขององค์ประกอบด้านดี กล่าวคือ มีความสามารถในการควบคุมอารมณ์ตนเอง มีการใช้เหตุผลรู้สึกเห็น นอกเหนือจากเห็นใจผู้อื่น และมี

ความรับผิดชอบในการกระทำของตนเองของกลุ่มทดลองดีขึ้น⁹⁻¹⁰

การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์องค์ประกอบด้านเก่ง เป็นการให้เด็กเรียนรู้ปัญหา การแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์และการทำงานเป็นทีม ผ่านกิจกรรมนันทนาการ และการวิเคราะห์กรณีศึกษา โดยใช้หลักธรรมเป็นขั้นตอนสำหรับการแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ทำใบงาน และกระตุ้นให้เด็กสรุปความคิดที่ได้ จากการทำกิจกรรมด้วยการร่วมกันอภิปรายกลุ่ม ซึ่งกิจกรรมดังกล่าว

ส่งผลให้กลุ่มทดลองเกิดการเปลี่ยนแปลงขององค์ประกอบด้านเก่ง กล่าวคือ ทำให้แรงจูงใจในการทำงานให้สำเร็จของกลุ่มทดลองดีขึ้น⁹⁻¹⁰

การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์องค์ประกอบด้านสุข เป็นการให้เด็กรู้จักการเห็นคุณค่าในตนเองและเกิดความผ่อนคลาย ผ่านกิจกรรมการจดบันทึกข้อดีของตนเองและประสบการณ์ความสำเร็จของตนเอง และร่วมกันอภิปรายกลุ่ม ซึ่งกิจกรรมดังกล่าว ส่งผลให้กลุ่มทดลองเกิดการเปลี่ยนแปลงขององค์ประกอบด้านสุข กล่าวคือ มีความภาคภูมิใจในความสำเร็จของตนเองของกลุ่มทดลองดีขึ้น⁹⁻¹⁰ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาศิลปะ ดลฤดี สุรินทร์⁹ ที่ศึกษาผลการประยุกต์ใช้โปรแกรมส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์เพื่อป้องกันพฤติกรรมก้าวร้าวในนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุม พบว่าคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = .708$) ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ สามารถอธิบายได้จากการสังเกตพบว่า กลุ่มควบคุม เมื่อเด็กมีปัญหาในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น พี่เลี้ยงจะมีการพูดคุยและชี้แจงเหตุผลกับเด็กเป็นรายบุคคล เพื่อให้เด็กทราบถึงสาเหตุ ผลกระทบจากเหตุการณ์ดังกล่าว หากปัญหาของเด็กยังคงอยู่ พี่เลี้ยงจะร่วมพูดคุยกับนักจิตวิทยาของสถานสงเคราะห์เพื่อหาแนวทางแก้ปัญหา ซึ่งรูปแบบการจัดบริการของกลุ่มควบคุมสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ที่ควรมีการฝึกเป็นรายบุคคล ร่วมกับการทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น¹⁷

สำหรับพฤติกรรมก้าวร้าว จากการศึกษาพบว่าจากการจัดกิจกรรมเป็นการพัฒนาเด็กให้รู้จักและเข้าใจอารมณ์ และผลกระทบจากการควบคุมอารมณ์ตนเองไม่ได้ฝึกทักษะการควบคุมอารมณ์ จะเป็นการส่งเสริมความสามารถในการควบคุมอารมณ์ตนเองให้ดียิ่งขึ้น การจัดกิจกรรมที่ทำให้เด็กจดบันทึกและสะท้อนใจเด็ก

ทราบถึงข้อดีและความสำเร็จของตนเอง จะเป็นการกระตุ้นให้เด็กเห็นถึงคุณค่าของตนเอง และกิจกรรมนันทนาการ ประยุกต์ใช้หลักการแก้ไขปัญหอย่างเป็นขั้นตอน จะช่วยให้เด็กสามารถแก้ไขปัญหาคิดมากขึ้น มีความสามารถในการควบคุมอารมณ์ตนเอง เห็นคุณค่าในตนเอง และสามารถจัดการกับปัญหาที่เหมาะสมจะสามารถลดพฤติกรรมก้าวร้าวได้ ทั้งนี้พฤติกรรมก้าวร้าวมีความสัมพันธ์ทางลบกับปัจจัยด้านความรู้สึกรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองเกี่ยวกับการควบคุมความโกรธ และพฤติกรรมจัดการกับปัญหา^{5,7} ซึ่งผลการศึกษาคั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ ฉัตรพันธ์ ดุสิตกุล¹¹ ที่ศึกษาผลของการจัดกิจกรรมพลศึกษาโดยใช้เกมกลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนประถมศึกษา

เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุม พบว่า หลังเข้าร่วมกิจกรรมตามโปรแกรม คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมก้าวร้าวก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผลระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = .203$) ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ สามารถอธิบายได้ เมื่อเด็กผู้ชายอาศัยอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มก็อาจทำให้เกิดพฤติกรรมที่เกิดจากความฉุนเฉียวของช่วงวัย เช่น การทะเลาะวิวาท ตัดสินปัญหาด้วยกำลัง ฝ่าฝืนกฎระเบียบของสถานสงเคราะห์ เป็นต้น¹² ซึ่งกลุ่มทดลองจะมีการแก้ไขปัญหายุติกรรม โดยพี่เลี้ยงจะใช้หลักประชาธิปไตยให้เด็กที่อาศัยอยู่ในอาคารเดียวกันทุกคนร่วมกันพิจารณาถึงบทลงโทษให้เหมาะสมกับความผิด หากยังคงเกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาซ้ำ ๆ จะมีการส่งตัวเด็กให้กับระบบส่งต่อภายนอกสถานสงเคราะห์ สำหรับกลุ่มควบคุม เบื้องต้นพี่เลี้ยงจะมีการพูดคุยชี้แจงเหตุผลกับเด็ก และหาแนวทางร่วมกันในการแก้ไขปัญหายุติกรรมนั้น หากพฤติกรรมที่เป็นปัญหายังคงอยู่ก็จะปรึกษานักจิตวิทยาของสถานสงเคราะห์ เพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหายุติกรรมต่อไป จากการกระทำ

ของพี่เลี้ยงที่กล่าวมาเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาวุฒิกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็ก อาจส่งผลทำให้เด็กเกิดการเลียนแบบได้¹³

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าโปรแกรมการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ที่ประกอบด้วยลักษณะกิจกรรมกลุ่มที่มีความหลากหลาย สามารถพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์และลดพฤติกรรมก้าวร้าวในเด็กชายอายุ 9-11 ปีได้

ข้อเสนอแนะ

1. ควรใช้รูปแบบการวิจัยแบบมีส่วนร่วมทั้งส่วนของพี่เลี้ยงและเด็กในสถานสงเคราะห์
2. ควรมีรูปแบบการส่งเสริมพี่เลี้ยงในการส่งเสริมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์และพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กในสถานสงเคราะห์

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี จังหวัดนนทบุรี ที่สนับสนุนเวลาในการทำวิทยานิพนธ์ และผู้ปกครองสถานสงเคราะห์เด็กชายในเขตกรุงเทพฯและปริมณฑลและเจ้าหน้าที่ในสถานสงเคราะห์ทุกท่าน วิทยานิพนธ์นี้ “ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ประจำปี 2561”

เอกสารอ้างอิง

1. Tantaweewong A, Sidara Y. Volunteer in home for children: Power to upgrade the future of Thailand. Bangkok: AUSA Publication; 2014. (in Thai).
2. Osborn AL, Delfabbro P, Barber JG. The psychosocial functioning and family background of children experiencing significant placement instability in

Australian out-of-home care. Child Youth Serv Rev. 2008;30(8):847-60.

3. National Institute for Child and Family Development, Mahidol University. Situation and concept of children and youth [Internet]. 2011 [cited 2016 Jul 5]; Available from: <http://www.nicfd.cf.mahidol.ac.th/th/index.php/policy/2011-10-13-04-10-00/237-2011-11-14-04-12-09>. (in Thai).
4. Department of Juvenile Observation and Protection, Ministry of Justice of Thailand. Annual report 2014: Case statistics. Bangkok: Department of Juvenile Observation and Protection; 2014. (in Thai).
5. Surinya T. The effects of self-esteem, anger control, coping behavior and attitudes toward the violence on aggressive behavior of Thai male adolescence. Songklanakarin Journal of Social Sciences and Humanities; 2015;21(2):193-244. (in Thai).
6. García-Sancho E, Salguero JM, Fernández-Berrocal P. Relationship between emotional intelligence and aggression: A systematic review. Aggress Violent Beh. 2014;19(5):584-91.
7. Department of Mental Health. EQ: Emotional Quotient (Revised edition). 4th ed. Nonthaburi: The Agriculture Co-operative Federation of Thailand; 2007. (in Thai).
8. Buss AH, Perry M. The aggression questionnaire. J Pers Soc Psychol. 1992;63(3):452-9.
9. Surin D. Implementing the enhancing emotional quotient program to prevent aggressive behavior in grade 6 students [Thesis]. Bangkok: Mahidol University; 2010. (in Thai).

10. Siripong A, Sunthorngate P. The effect of using recreational group dynamic games on developing emotional quotient of children in the welfare home. Bangkok: The War Veterans Organization of Thailand; 2012. (in Thai).
11. Dusitkul C. The effects of physical education activity management by using group dynamic game on aggressive behavior of elementary school students. *Journal of Education*; 2012;7(1):1057-71. (in Thai).
12. Supwirapakorn W. The way of life of the youths in foster home: A phenomenological study. *Journal of Education*; 2008;19(1):109-22. (in Thai).
13. Parekitthammachai V. The effects of behavior modification to reduce aggressive behavior of adolescents at risk [Thesis]. Bangkok: Srinakharinwirot University; 2012. (in Thai).